

RAPORTTI

Selvitys Vapepa-verkoston kehittämiseksi

Kokonat Oy

Maaliskuu 2022

Sisällysluettelo

Alkusanat	1
1 Johdanto	2
1.1 Verkoston organisoinnin nykytila	2
1.2 Selvityksen toteuttaminen	3
1.3 Tutkimuskysymykset	6
2 Yhteiskunnallinen tehtävä	7
2.1 Yhteiskunnallinen merkitys	7
2.2 Odotukset verkoston toiminnalle	8
2.3 Toimintaympäristön muutokset	9
3 Koordinaatio, päätöksenteko ja osallistuminen	10
3.1 Näkemykset koordinaatiosta	10
3.2 Eri toimijoiden roolit	11
3.3 Osallistumisen ja päätöksenteon väylät	11
3.4 Jäsenjärjestöjen erilaisuuden huomiointi	12
4 Resurssit	14
4.1 Henkilöresurssit	14
4.2 Vapepa-verkoston rahoitus	15
5 Johtopäätökset	16
5.1 Yhteiskunnallinen tehtävä	16
5.2 Koordinaatorakenne ja verkoston jäsenten roolit	16
5.3 Resurssien riittävyys	17
5.4 Suositukset	17
Liite 1: Kyselyn kysymykset	20
Liite 2: Haastattelukysymykset	27
Liite 3: Lista haastatelluista tahoista	30

Alkusanat

Selvityksen tavoitteena on ollut analysoida Vapepa-verkoston koordinaatiota ja organisoitumista. Raportti avaa nykyisen toimintamalliin liittyviä kehittämiskohteita, joihin tarttumalla voidaan kehittää verkoston toimintaa sujuvammaksi. Selvityksessä kuultiin laajaa joukkoa Vapepa-verkoston keskeisiä toimijoita.

Selvityksen aikana korostui, että Vapepa-verkoston kehittäminen herättää läpi verkoston vahvoja mielipiteitä. Jo aineistonkeruun aikana ilmeni, että jäsenjärjestöjen keskinäisessä luottamuksessa on parannettavaa. Tiedonkeruun tasapuolisuutta kyseenalaistettiin ja verkostossa heräsi pelko siitä, että tiettyjen järjestöjen kannat jyräävät aineistossa. Aineiston analysoinnissa varmistimme, että huoli on aiheeton ja analysoimme vastauksia erilaissa ryhmissä vastaajien antamien taustatietojen avulla. Vakuutamme, etteivät yksittäisten järjestöjen kannat vääristä selvityksen tuloksia.

Esille nousseista erimielisyyksistä ja luottamuspulasta johtuen on selvää, että **Vapepa-verkoston sisäisessä toimintakulttuurissa ja ilmapiirissä on parantamisen varaa.** Avoimuus ja oikea-aikainen viestintä saattavat ratkaista osan yhteisen kehittämisen haasteista. Selvityksen perusteella toteutettavaa kehitystyötä suunniteltaessa on ensiarvoisen tärkeää muistaa, että verkoston nykyinen ilmapiiri asettaa kehittämiselle haasteita. Ulkopuolisen arvioijan näkökulmasta on tärkeää, että kaikki osapuolet kokoontuvat yhteen käsittelemään kehittämistä koskevat ristiriidat avoimesti.

Vapepa-verkoston toimijoita yhdistää vahva halu auttaa, mikä antaa toiminnalle on hyvät edellytykset. **Jatkossa tullaan tarvitsemaan kykyä mukautua yhteisen tavoitteen hyväksi.** Yhteinen tavoite on tärkeä lähtökohta, jonka avulla voidaan päästä erimielisyyksistä yli toisia kunnioittaen.

Johanna Dietrich ja Katri Laakso
Kokonat Oy

KOKONAT

1 Johdanto

Vapaaehtoinen pelastuspalvelu on 54 järjestön ja yhteistyötahojen verkosto, jonka hälytysryhmät tukevat viranomaisia onnettomuuksissa ja muissa kriisitilanteissa. Vuonna 1964 perustetussa verkostossa toimii ympäri Suomen yhteensä noin 11 000 vapaaehtoista yli 1 000 hälytysryhmässä.¹ Vapaaehtoisen pelastuspalvelun toiminta on sen arvojen mukaisesti vapaaehtoista, viranomaisia tukevaa, pyyteetöntä, organisoitua ja koulutettua kansalaistoimintaa.²

Vapepan tehtävät ovat viranomaisten turvallisuustoimintaa tukevia ja toiminnassa on mukana monipuolisesti toimijoita yhteiskunnan eri sektoreilta. Sen tehtävissä pääpaino on ollut kadonneen ihmisen etsinnässä, mutta myös esimerkiksi henkisen tuen ja liikenteenohjauksen tehtävissä tarvitaan vapaaehtoisia.³ Viranomaisten ja järjestöjen väliselle yhteistyölle on Suomessa pitkät perinteet ja järjestöjen sekä kansalaisten tärkeys viranomaisten turvallisuustoiminnan tukena on tunnistettu yhteiskunnassamme myös osana suomalaisen varautumisen yhteistoimintamallia, kokonaisturvallisuutta.⁴

Vapepa-verkostossa on tunnistettu tarve tarkastella verkoston rakennetta, koordinaatiota ja organisoitumista. Tässä selvityksessä Vapepa-verkostolla tarkoitetaan toimintaan osallistuvia jäsenjärjestöjä, koordinaatiojärjestöjä, toimintaa tukevia tahoja ja viranomaisia. Selvityksen tavoitteena on arvioida, miten Vapepa-verkosto toteuttaa tehtäväänsä alati muuttuvassa toimintaympäristössä. Tässä raportissa esitellään selvityksen tulokset sekä aineiston pohjalta tehdyt suositukset Vapepa-verkoston toiminnan kehittämiseksi.

1.1 Verkoston organisoinnin nykytila

Suomen Punainen Risti vastaa verkoston kokonaiskoordinaatiosta ja toimii verkoston yhdysjärjestönä. Toiminnallisuuksiin perustuen koordinaatio on jaettu Suomen Punaisen Ristin (SPR), Suomen Meripelastusseuran (SMPS) ja Suomen Lentopelastusseuran (SLPS) kesken. SPR koordinoi yleistä pelastuspalvelutoimintaa, SMPS meri- ja järvipelastustoimintaa ja SLPS lentopelastus- ja palolento-toimintaa.⁵

¹ Vapaaehtoinen pelastuspalvelu (2022). Verkosto, joka pelastaa ihmishenkiä. <https://vapepa.fi/tama-on-vapepa/>

² Vapaaehtoisen pelastuspalvelun johtosääntö (2017)

³ Jalava, Raisio, Norri-Sederholm, Lahtinen ja Puustinen (2017) Kolmas sektori viranomaisten turvallisuustoiminnan tukena.

⁴ Turvallisuuskomitea (2017). Yhteiskunnan turvallisuusstrategia.

⁵ Vapaaehtoinen pelastuspalvelu. Toimintalinjaus 2020. <https://vapepa.fi/wp-content/uploads/Toimintalinjaus2030.pdf>

Verkoston organisoituminen on jaettu kolmelle tasolle Vapepan johtosäännön mukaisesti:

- Valtakunnan taso: Vapepan keskustoimikunta ja SPR:n valmiusyksikkö
- Alueellinen taso: Maakuntatoimikunnat (14 kpl) ja Ahvenanmaa, SPR:n valmiuspäälliköt
- Operatiivinen taso: Paikallistoimikuntien (102 kpl) alaiset jäsenjärjestöjen hälytysryhmät (1200 ryhmää)

Valtakunnan taso käsittää Vapepan keskustoimikunnan, joka toimii SPR:n keskustoimiston valmiusyksikön tukemana. Keskustoimikunta vastaa verkoston ohjauksesta ja koordinoi osaltaan jäsenjärjestöjen ja viranomaisten yhteistyötä. Keskustoimikuntaan kuuluvat puheenjohtaja, koordinaatiojärjestöjen edustajat ja 8–10 Vapepan jäsenjärjestöjen edustajaa, jotka valitaan vuosikokouksessa. Lisäksi viranomaisilla on edustus toimikunnassa.⁵

Alueellinen taso kattaa 14 maakuntatoimikuntaa ja Ahvenanmaan. Maakuntatoimikunta sovittaa SPR:n piiritoimiston valmiuspäällikön tukemana yhteen vapaaehtoiseen pelastuspalvelutoimintaan osallistuvien valtakunnallisten järjestöjen ja yhteisöjen sekä eri viranomaisten työtä yhden tai useamman maakunnan tasolla niin, että vapaaehtoisten valmius toimia viranomaisten apuna olisi mahdollisimman hyvä. Maakuntatoimikuntien kokoonpano vaihtelee alueella vaikuttavien järjestöjen mukaan.⁵

Operatiivisella tasolla toimivat paikallistoimikunnat ja niiden alaiset jäsenjärjestöjen hälytysryhmät. Hälytysryhmät ovat verkoston toiminnan ytimessä ja kussakin hälytysryhmässä toimivat järjestöt vaihtelevat paikallisesti kunkin alueen tarpeiden mukaisesti. Paikallinen toiminta pyörii pääsääntöisesti järjestövetoisesti.⁵

1.2 Selvityksen toteuttaminen

Selvityksessä keskitytään tarkastelemaan näkemyksiä Vapepa-verkoston yhteiskunnallisesta tehtävästä, koordinaatiosta ja resursseista. Selvityksen toteutti Kokonat Oy. Selvityksen ohjausryhmään kuuluivat Vapepan keskustoimikunnan puheenjohtaja, verkoston valmiuskoordinaattori sekä koordinaatiojärjestöjen edustajat.

Selvitys toteutettiin hyödyntämällä laadullista ja määrällistä aineistoa. Tietoa kerättiin kyselyn ja puolistrukturoitujen teemahaastattelujen avulla helmi-maaliskuun aikana. Aineistoa käsiteltiin anonyymisti ja kokonaisuuden tarkastelussa hyödynnettiin ohjausryhmän näkemystä ja kokemusta Vapepa-verkoston toiminnasta.

Selvityskokonaisuus on jaettu kolmeen teemaan eri osa-alueiden hahmottamiseksi. Teemat ovat seuraavat:

- **Teema 1: Yhteiskunnallinen tehtävä**

Teeman tarkoituksena on kartoittaa keskeisten verkostossa mukana olevien toimijoiden näkemyksiä Vapepa-verkoston roolista ja yhteiskunnallisesta tehtävästä. Lisäksi teemassa arvioidaan, miten hyvin Vapepa-verkosto on onnistunut täyttämään tehtävänsä ja toimijoiden odotukset.

- **Teema 2: Koordinaatio, päätöksenteko & osallistuminen**

Teeman avulla selvitetään Vapepa-verkoston toiminnan selkeyttä ja tarkoituksenmukaisuutta johtamisen ja päätöksenteon näkökulmasta. Lisäksi teemassa keskitytään osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin.

- **Teema 3: Resurssit**

Teemassa tarkastellaan resurssien ja rahoituksen riittävyyttä ja kohdentumista suhteessa verkoston tunnistamiin tarpeisiin ja verkoston toiminnan tavoitteisiin.

Kysely

Selvitystä varten toteutettiin laaja kysely Vapepa-verkoston keskeisille toimijoille. Kyselyn kohde-ryhmä linjattiin yhteistyössä selvityksen ohjausryhmän kanssa. Kysely kohdistettiin vastaajajoukolle, jolta on mahdollista saada verkoston hallinnon ja rakenteen kannalta hyödyllistä tietoa.

Vapepan toimikuntien osalta kysely lähetettiin keskustoimikunnalle, maakuntatoimikuntien puheenjohtajille ja järjestöedustajille sekä paikallistoimikuntien puheenjohtajille. SPR:n piirien osalta se toimitettiin valmiuspäälliköille ja toiminnanjohtajille. SLPS:n ja SMPS:n osalta kysely toimitettiin laajemmalla jakelulla hallituksen ja valtuuston lisäksi myös paikallisyhdistysten puheenjohtajille. Kyselyn vastaanottajalistalle saatiin laaja edustus toimijoista valtakunnalliselta, alueelliselta sekä paikalliselta tasolta. Vastaanottajalistan osalta tavoitteena oli varmistaa eri tasojen näkemysten riittävä kuuleminen. Ohjausryhmä toimitti kyselyyn kutsuttavien toimijoiden sähköpostiosoitteet Kokonat Oy:lle. Webropol-työkalulla toteutettu kysely lähetettiin yhteensä 653 vastaajalle.

Kyselyn kysymykset (Liite 1) muotoiltiin yhteistyössä projektin ohjausryhmän kanssa. Toimijoille annettiin vastausaikaa kaikkiaan kaksi viikkoa ja kysely oli avoinna aikavälillä 9.2.-23.2.2022.

Kyselyyn vastasi 324 henkilöä ja kyselyn vastausprosentti on 50 %. Vastaajista valtaosa, 83 %, edustaa jäsenjärjestöjä ja 12 % viranomaisia. Toimintaa tukeviksi tahoiksi oli itsensä luokitellut 5 % vastaajista. Vastaajien jakaumaa tarkasteltaessa on hyvä huomioda, että vastaajat ovat saaneet vapaasti valita, mihin ryhmään kuuluvat ja mitä järjestöä ensisijaisesti edustavat.

Maantieteellisesti tarkasteltuna vastaajat edustavat kattavasti koko Manner-Suomea. Ahvenanmaalta ei saatu vastauksia. Vastaajien antamista taustatiedoista voidaan päätellä, että vastaajat edustavat Vapepa-verkostossa melko aktiivisesti toimivia ja toiminnan suhteellisen hyvin tuntevia tahoja. Vastaajat ovat tekemisissä Vapepa-toiminnan kanssa seuraavasti:

- Usein 40 % vastaajista
- Silloin tällöin 30 % vastaajista
- Harvoin tai ei lainkaan 30 % vastaajista

Kyselyn tuloksia on analysoitu ryhmittelemällä vastaajat tasoittain perustuen vastaajien ilmoittamaan pääasialliseen toimintatasoon (valtakunnallinen, alueellinen ja paikallinen). Lisäksi vastauksia on tarkasteltu vastaajan edustaman tahon mukaisesti (viranomainen, jäsenjärjestö, toimintaa tukeva taho), jotta voitiin havaita mahdollisia eroja vastaajaryhmien välillä.

Haastattelut

Puolistrukturoituja teemahaastatteluja toteutettiin 15 ja niissä kuultiin yhteensä 16 henkilöä. Haastattelut järjestettiin etäyhteydellä 28.1.–11.3.2022 välisenä aikana. Haastatteluissa kuultiin seuraavia ryhmiä:

- Vapepa-verkoston koordinaatiojärjestöt
- SPR:n valmiuspäälliköt
- Jäsenjärjestöt: valtakunnallinen, maakunnallinen ja paikallinen edustus
- Viranomaiset

Haastattelukysymykset (Liite 2) muotoiltiin yhteistyössä projektin ohjausryhmän kanssa ja ne toimitettiin haastateltaville etukäteen. Myös haastateltavat (Liite 3) määritettiin yhdessä projektin ohjausryhmän kanssa.

1.3 Tutkimuskysymykset

Selvitysraportissa vastataan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Mikä on Vapepa-verkoston yhteiskunnallinen tehtävä keskeisten verkostossa mukana olevien toimijoiden mukaan ja vastaako se siihen?
2. Miten selkeänä Vapepa-verkoston koordinaatorakenne ja verkoston jäsenten roolit sekä tehtävät koetaan?
3. Mikä on verkoston resurssien riittävyys suhteessa jäsenjärjestöjen tunnistamiin tarpeisiin?

2 Yhteiskunnallinen tehtävä

Luvussa 2 keskitytään tarkastelemaan verkostossa mukana olevien toimijoiden näkemyksiä Vapepa-verkoston roolista ja yhteiskunnallisesta tehtävästä. Lisäksi käsitellään verkoston toiminnalle asetettuja odotuksia.

2.1 Yhteiskunnallinen merkitys

Vapepa-verkoston toiminta koetaan yhteiskunnallisesta näkökulmasta erittäin merkityksellisenä. Merkittävyys näyttäytyy kustannustehokkaana viranomaistoiminnan tukemisena esimerkiksi poliisin etsintäavun tukena. Verkosto nähdään laaja-alaisena kokonaisturvallisuuden kehittäjänä, joka lisää yhteiskunnan kriisinkestävyyttä. Vapepa-verkoston toiminta on erityisen merkittävää harvaan asutuilla alueilla, missä vapaaehtoiset auttajat saattavat olla ainut nopeasti saatava apu hätätilanteissa. Yleisesti Vapepa-verkoston nähtiin lisäävän yleistä turvallisuuden tunnetta ja yhteisöllisyyttä sekä luottamusta siihen, että kaikki yhteiskunnan jäsenet saavat apua tarvittaessa.

Useat vastaajat nostivat esille viranomaistoiminnan niukkenevat resurssit, mikä lisää Vapepa-verkoston merkitystä osana yhteiskunnallista kriisivalmiutta. Toisaalta samalla tuotiin esille se, että vapaaehtoisresurssit eivät korvaa viranomaistoimijoita eikä vapaaehtoisresurssien määrän tai saatavuuden tulisi vaikuttaa esimerkiksi viranomaistoiminnan rahoitukseen.

Vapepa-verkosto on yhteiskunnallisesti merkittävä yhteenliittymä, jolla on oma paikkansa osana yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden takaamista. Alle on koottu selvityksen perusteella Vapepa-verkostolle tunnistetut tärkeimmät tehtävät, jotka kuvastavat omalta osaltaan verkoston roolia yhteiskunnassa.

Vapepa-verkoston tärkeimmät tehtävät

1. Auttamisvalmiuden kanavoiminen viranomaisten tueksi
2. Yhteistyö verkoston jäsenten ja viranomaisten kesken
3. Varautuminen erilaisiin häiriötilanteisiin
4. Kansalaisten valistaminen ja kansalaisturvallisuuden edistäminen

2.2 Odotukset verkoston toiminnalle

Vapepa-verkostoon kohdistuu odotuksia erityisesti viranomaisten tukemiseen liittyen. Verkostolta odotetaan kykyä lähettää asiantuntevia henkilöitä auttamaan esimerkiksi etsinnöissä. Samalla verkosto nähdään yhden luukun väylänä järjestöjen ja viranomaisten välillä. Viranomaiset kokevat, että apua ja tukea on saatu aina tarvittaessa. Lisäksi verkosto näyttäytyy viranomaisille oivana mahdollisuutena kehittää yhteiskunnan kriinkestävyyttä ja tietoisuutta varautumiseen liittyvistä asioista. Toisaalta viranomaiset kokevat, että Vapepa-verkoston toiminta voisi olla vielä tunnetumpaa eri viranomaisten keskuudessa. Kokonaisuudessaan voidaan todeta, että verkosto on onnistunut vastaamaan viranomaisten odotuksiin erittäin hyvin.

Jäsenjärjestöjen näkökulmasta verkostolle asetetaan odotuksia yhteistyön kehittämisen, verkoston osaamisen kehittämisen ja joustavuuden osalta. Jäsenjärjestöissä on tunnistettu toiminnan vaihtelevuus paikallisista eroista johtuen, ja verkoston odotetaan mukautuvan alueellisiin eroihin myös tulevaisuudessa. Lisäksi verkoston toivotaan kehittyvän demokraattisempaan ja läpinäkyväm-pään suuntaan (ks. luku 3). Erityisenä toiveena tulevaisuuden toiminnalle mainittiin markkinoinnin kehittäminen. Jäsenjärjestöjen näkökulmasta on havaittavissa, että Vapepa-verkosto jää osalle toimi-joista melko kaukaiseksi. Erilaiset kohdistetut markkinointimateriaalit (esim. henkinen tuki, etsintä), kuten videot ja esitteet, tukisivat sekä Vapepa-verkostoa että jäsenjärjestöjä.

Koordinaatiojärjestöjen näkökulmasta odotukset kohdistuvat jäsenistöön: verkosto tarvitsee kaikkia jäseniään. Koordinaatiojärjestöissä koetaan, että jäsenjärjestöjen roolit ja vastuut on saatava selkeämmiksi, jotta kaikki tunnistavat oman tehtävänsä osana verkostoa. Jäsenjärjestöiltä odotetaan aktiivista osallistumista ja yhteistyökykyä, jotta verkostosta saadaan rakennettua hyvin yhteentoimiva kokonaisuus.

Aineiston perusteella Vapepa-verkosto on pääosin onnistunut täyttämään sille asetetut odotukset. Jäsen- ja koordinaatiojärjestöjen sekä viranomaisten näkemyksen mukaan viranomaisten tukipyyntöihin on vastattu poikkeuksetta. Odotusten osalta tyytyväisiä oltiin seuraaviin seikkoihin:

- verkosto vastaa viranomaisten tukipyyntöihin tarvittaessa ja lyhyellä varoitusaajalla
- hälytystehtävät ja harjoitukset ovat onnistuneita
- verkosto tarjoaa mielekkään harrastuksen ja mahdollisuuden auttaa
- koulutus koetaan hyödylliseksi
- yhteistyö toimii paikallisella tasolla (viranomaiset, jäsenjärjestöt)

2.3 Toimintaympäristön muutokset

Vapepa-verkoston toimintaan vaikuttavat keskeisesti erilaiset toimintaympäristön muutokset. Vuosien saatossa toimintaympäristö on kehittynyt paljon ja Vapepa-verkosto on yhä tänä päivänä merkittävä tuki viranomaisille turvallisuustoiminnassa. Kehitystä on siis varmasti tapahtunut, mutta pysäkkeen mukana yhä nopeammin kehittyvässä maailmassa on keskeisten muutosvoimien huomioiminen avainasemassa Vapepa-verkoston kehittämisessä.

Aineiston pohjalta keskeisimmät verkoston toimintaan vaikuttavat muutokset ovat seuraavat:

1. Väestön ikääntyminen

Väestön ikääntyminen vaikuttaa sekä Vapepa-verkoston tehtäviin että toiminnan järjestämiseen. Sekä auttajat että avuntarvitsijat ovat yhä ikääntyneempiä ja tästä syystä onkin tunnistettu äärimmäisen tärkeäksi panostaa nuorten rekrytointiin osaksi toimintaa. Nuorten sitouttaminen toimintaan tulee vaatimaan verkostolta uudistumiskykyä, sillä perinteinen järjestötoiminta ei välttämättä sellaisenaan kiinnosta nuoria, eikä siihen haluta sitoutua.

2. Moniulotteiset ja laajat häiriöt

Yhteiskuntamme kohtaa enenevässä määrin yhä monimutkaisempia ja arvaamattomia uhkia. Häiriöiden monimutkaistuminen vaatii enemmän myös viranomaisilta, joille Vapepa-verkoston toimijat ovat äärimmäisen tärkeä lisäresurssi. Tehtävien monipuolistuminen ja niiden jatkuvasti kehittyvä luonne tulee ottaa huomioon Vapepa-verkoston toiminnan kehittämisessä.

3. Digitalisaatio

Digitalisaatio ja jatkuvasti eteenpäin menevä tekninen kehitys on tärkeää myös Vapepa-verkoston toiminnassa. Se liittyy erityisesti käytettävien järjestelmien toimivuuteen ja tehokkuuteen, mutta myös viestinnän kanaviin sekä vapaaehtoisten osaamisen varmistamiseen.

Yllä mainittujen lisäksi järjestöjen rahoitus, hyvinvointialueet, neljännen sektorin rooli turvallisuustoiminnan tukena sekä kaupungistuminen on mainittu haastatteluissa keskeisinä muutosvoimina Vapepa-verkoston tulevaisuudessa. Rahoituskysymyksessä korostuu tulevaisuuteen liittyvä epävarmuus ja järjestöjen rahoituksen turvaamisen tärkeys. Samoin hyvinvointialueiden toiminnan huomioiminen on tärkeää Vapepa-verkoston roolin tarkentamisen kannalta. Neljännen sektorin ns. spontaanien vapaaehtoisten tehokas hyödyntäminen lisäresurssina laajoissa häiriötilanteissa mielletään tehtäväksi, johon Vapepa-verkoston toivotaan tarttuvan tulevaisuudessa. Kaupungistuminen puolestaan johtaa siihen, että harvaan asutuilla alueilla on yhä vähemmän ihmisiä, jotka toimivat auttajien verkostoissa.

3 Koordinaatio, päätöksenteko ja osallistuminen

Luvussa 3 tarkastellaan Vapepa-verkoston koordinaatiota, päätöksentekoa ja osallistumisen väyliä. Luvussa keskitytään siihen, kuinka selkeänä verkoston toiminta ja osallistumisen sekä päätöksenteon tavat näyttäytyvät eri toimijoille.

Vapepa-verkoston koordinaation kehittämisen eteen on jo tehty toimenpiteitä, sillä koordinaatiojärjestöt ovat käynnistäneet palvelulupausprosessin, jonka tarkoituksena on selvittää kaikkien jäsenjärjestön rooli osana verkostoa. Samalla kartoitetaan tietoa kunkin jäsenjärjestön sitoutumisesta verkoston toimintaan. Tämän lisäksi koordinaatiojärjestöt ovat muutaman vuoden ajan kehittäneet keskinäistä yhteistyötään. Kehitystyön ohessa on tunnistettu kolme keskeistä teemaa, joiden osalta kehitystyö on vielä kesken:

1. Osallisuuden, viestinnän ja vaikuttamisen prosessien parantaminen
2. Koordinaatorakenteiden kehittäminen
3. Toiminnan ja talouden suunnittelun avoimuuden sekä tehokkuuden parantaminen

3.1 Näkemykset koordinaatiosta

Vapepa-verkoston ytimessä on paikallinen toiminta. Tällä hetkellä mielikuvat verkostosta jäävät joissakin tapauksissa irralleen operatiivisesta toiminnasta, eikä sitä aina tunnisteta paikallisesta näkökulmasta verkostomaisena Vapepa-yhteistyönä. Jäsenjärjestöjen kesken tehtävässä yhteistyössä on aiheiston perusteella parannettavaa, jotta yhteistyö nähtäisiin nimenomaan Vapepa-verkoston toimintana.

SPR:n rooli kokonaiskoordinaattorina ja yhdysjärjestönä jakaa mielipiteitä ja jopa Vapepa-verkoston muuttaminen omaksi yhdistykseksi on herättänyt keskustelua. Nykyisen verkoston etuna nähdään SPR:n valmiuspäälliköiden kautta syntyvä verkosto ja osaaminen sekä synergiahyödyt, joita SPR voi suurena organisaationa Vapepa-verkostolle tarjota. Nykyisen toimintatavan kehittäminen saa enemmän kannatusta ja sille on rakennettu hyvä ja toimiva pohja koko Manner-Suomessa.

3.2 Eri toimijoiden roolit

Eri tahojen roolit kaipaavat selkeytystä kaikilla toiminnan tasoilla. Epäselvyyttä on erityisesti keskustuimikunnan rooliin ja tehtäviin liittyen, mutta myös kokonaiskoordinaation ydin kaipa selkeytystä, samoin jäsenjärjestöjen roolit osana verkostoa. Toimintaa tukevat tahot ovat toimijoille epäselvä ryhmä, eikä heidän kanssaan tehdä yhteistyötä.

Keskustuimikunnan rooli ja tehtävät ovat epäselviä 50 % kyselyn vastaajista. Myös haastattelussa ilmeni, että keskustuimikunnan tehtäväkirjossa olisi tarkentamisen varaa. Maakunta- ja paikallistasoille keskustuimikunnan toiminta ei vastausten perusteella näy ja monet näillä tasoilla pääasiallisesti toimivat vastaajat eivät tunne keskustuimikunnan toimintaa.

Huomattava osa (lähes 70 %) vastaajista koki koordinaatiojärjestöjen roolin selkeäksi. Vastaajat nostivat kuitenkin esille kokonaiskoordinaatiosta vastaavan SPR:n roolin liiallisen korostumisen toiminnassa. Lisäksi osalle vastaajista on jäänyt vaikutelma, että SPR päättää asioista ilman muiden mukana olevien järjestöjen todellista mahdollisuutta osallistua ja neuvotella asioista. Koordinaatiojärjestöjen näkemys omasta roolistaan oli kriittisempi: koordinaatiojärjestöjen rooleissa ja tehtävänjaossa nähtiin yhä kehitettävää tulevaisuutta ajatellen.

Jäsenjärjestöjen osalta valtaosa (75 %) kokee oman järjestön roolin selkeäksi. Haastattelussa kuitenkin ilmeni, että jäsenjärjestöjen roolia on tarve tarkentaa. Erityisen tärkeää olisi, että jokainen mukana oleva järjestö selkeyttää oman osallistumisensa tarkoituksen itselleen ja samalla muille mukana oleville tahoille sekä viranomaisille. Keskeistä on selkeyttää koko verkoston kesken, mitä kukin toimija tuo Vapepa-verkostolle.

3.3 Osallistumisen ja päätöksenteon väylät

Näkemykset osallistumisen mahdollisuuksista ja päätöksenteon väylistä jakavat vastaajat sekä haastattelujen että kyselyn perusteella kahteen ryhmään. Osa vastaajista kokee päätöksenteon olevan epäoikeudenmukaista tai osallistumismahdollisuuksien olevan epäselviä. Myös koordinaatiojärjestöissä tunnistetaan jäsenjärjestöjen esille nostama kritiikki osallistumisen haasteista. Toisaalta on myös tahoja, joiden näkemyksen mukaan osallistumisen ja päätöksenteon väylät ovat selkeitä, ja osallistumisen tulisi lähteä järjestöjen omasta motivaatiosta.

Päätöksenteon epäoikeudenmukaisuuteen ja demokratian puutteeseen liittyvä kritiikki keskittyi kahteen seikkaan. Ensimmäinen havainto liittyi järjestöjen luokitteluun toiminnan aktiivisuuden

perusteella. Esille nostettiin ajatus siitä, että operatiiviseen toimintaan aktiivisesti osallistuvien toimijoiden tulisi voida vaikuttaa asioihin enemmän. Näin siis passiivisempien jäsenten mielipiteelle ei annettaisi samanlaista painoarvoa kuin aktiivisesti hälytystehtäviin osallistuville järjestöille. Toinen havainto koski laajempaa päätöksenteossa havaittua haastetta: SPR:n valmiuspäälliköiden päätäntävalta nähdään näennäisenä, koska he toimivat oman piirinsä toiminnanjohtajan ohjauksessa. Osa vastaajista kokee Vapepa-verkoston kehittämisen mahdottomana niin kauan kunnes piireissä toimivat valmiuspäälliköt saadaan Vapepa-koordinaattorin ohjaukseen.

Osallistuminen ja päätöksenteko Vapepa-verkostossa näyttäytyy selvityksen perusteella osin epäselvänä. Päätöksenteon ja organisoinnin tasot (valtakunnallinen, alueellinen ja paikallinen) ovat selkeitä, mutta eri tasoilla toimivien tahojen käsitys päätöksenteosta vaihtelee suuresti. Jäsenistöstä on havaittavissa tyytymättömyyttä osallistumisen mahdollisuuksiin, mikä kertoo joko tiedon puutteesta tai aidosta haasteesta osallistumismahdollisuuksiin liittyen.

3.4 Jäsenjärjestöjen erilaisuuden huomiointi

Vapepa-verkostoon kuuluvat jäsenjärjestöt edustavat hyvin heterogeenistä joukkoa ja järjestöjen erityisosaaminen vaihtelee laidasta laitaan. Lisäksi alueelliset erot vaikuttavat järjestöjen ja koko Vapepa-verkoston toimintaan. Kerätyn aineiston perusteella verkoston jäsenjärjestöjen erilaisuutta voitaisiin hyödyntää vielä tehokkaammin verkoston toiminnassa.

Alle on listattu aineiston pohjalta tunnistetut keskeisimmät tavat, joilla jäsenjärjestöjen erilaisuus voidaan huomioida verkoston toiminnan koordinoinnissa.

1. Koordinaatio- ja jäsenjärjestöjen roolien selkeytys

Kaikkien Vapepa-verkoston toiminnassa mukana olevien toimijoiden roolien selkeytys ja sanoittaminen nähtiin tärkeimpänä ratkaisuna, jonka avulla jokainen toimija tunnistaa oman tehtävänsä ja paikkansa osana verkostoa. Roolien selkeytys on mahdollisuus aktivoida ja vahvistaa jäsenjärjestöjen toimintaa osana verkostoa. Tällä hetkellä työn alla oleva palvelulupausten teko vastaa osittain tähän haasteeseen. SPR:n kokonaiskoordinaatiovastuu näyttäytyy osalle vastanneista epäselvänä, joten selkeä viestintä kokonaiskoordinaatioon kuuluvista tehtävistä kirkastaisi kuvaa kokonaisuuden organisoinnista.

2. Jäsenjärjestöjen toimialakohtainen jaottelu

Aineistosta nousi selvästi esille ajatus jäsenjärjestöjen jaosta toimialakohtaisiin ryhmiin. Jäsenjärjestöt jaettaisiin siis oman perustoimintonsa perusteella ryhmiin, jotka käsittelisivät kyseisen toimialan tilannetta, kehittämistarpeita ja tulevaisuuden haasteita. Ryhmien muodostamat näkemykset voitaisiin tuoda keskustoimikunnan käsittelyyn jo jalostuneemmassa muodossa, jolloin valtakunnan tason työskentely sujuvoituisi. Ryhmät muodostavat jäsenjärjestöille kevyemmän kanavan vaikuttaa ja osallistua päätöksentekoon.

Aineiston perusteella toimialakohtaisia ryhmiä muodostuisi neljä:

- sosiaali- ja terveysjärjestöt
- pelastuspalvelujärjestöt
- maanpuolustusjärjestöt
- kasvatus- ja liikuntajärjestöt

Jaottelu on hyvä mahdollisuus tehostaa verkoston toimintaa keskittymällä kunkin jäsenjärjestön osaamisalueeseen. Ryhmille nähtiin tarve erityisesti valtakunnallisen tason työskentelyssä. Ryhmät muodostuvat selkeästi tarkasteltaessa sote-, pelastuspalvelu- ja maanpuolustusjärjestöjä. Kasvatus- ja liikuntajärjestöjen osalta ryhmään kuuluvien järjestöjen jaottelu on haastavampaa, sillä ryhmään lukeutuisivat kaikki ne järjestöt, jotka eivät tunnista kuuluvansa kolmeen edellä mainittuun ryhmään.

3. Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien kehittäminen

Sekä koordinaatio- että jäsenjärjestöt haluavat kehittää kaikkien jäsenjärjestöjen mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa verkoston toimintaan. Osa jäsenjärjestöistä kokee, että vaikuttamismahdollisuuksia ei syystä tai toisesta ole. Toisaalta osa jäsenjärjestöistä kokee, että osallistumiseen liittyvät haasteet ovat aktiivisuus- tai motivaatiokysymyksiä. Kaikki toimijaryhmät ovat tunnistanee haasteen osallistumiseen ja vaikuttamiseen liittyen, joten pohja osallistumisen kehittämiseksi on jo olemassa.

Käytännössä osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia voidaan luoda selkeämmän viestinnän ja aktiivisen tiedottamisen avulla, minkä ansiosta jäsenet tulisivat tietoisiksi erilaisista tavoista vaikuttaa. Lisäksi yhteisten tilaisuuksien, kuten koulutusten, kokousten ja harjoitusten avulla voidaan parantaa järjestöjen osallistumista. Koordinaatiojärjestöjen ja jäsenjärjestöjen välistä dialogia tulee kehittää niin, että kaikki osapuolet ovat tietoisia tulevan kauden aikataulusta ja päätettävistä asioista.

4 Resurssit

Resurssit-teemassa tarkastellaan keskeisten toimijoiden näkemyksiä henkilöresurssien ja rahoituksen riittävydestä sekä talouden läpinäkyvyydestä. Vapepa-verkoston rahoitukseen liittyvä tarkastelu on tässä selvityksessä rajattu koskemaan STEA-rahoitusta sekä SPR:n keskustoimiston ja piirien oma-rahoitusta.

4.1 Henkilöresurssit

SPR:n keskustoimistossa Vapepa-verkoston koordinaatiotehtävissä toimii kolme työntekijää: (1) valmiuskoordinaattori vastaa toiminnan koordinaatiosta, (2) valmiuskoulutussuunnittelija valtakunnallisesta koulutuksesta ja (3) viestinnän asiantuntija valtakunnallisesta tiedottamisesta. Lisäksi SPR:n piireissä valmiuspäälliköt käyttävät työajastaan noin 70 % Vapepa-toiminnan alueellisen yhteistyön koordinaatioon, viranomaisyhteistyöhön ja hälytysryhmien vapaaehtoisten tukemiseen eri puolilla Suomea.

Osalla verkoston keskeisistä toimijoista on käsitys, että Vapepa-koordinaatioon käytettyä työaikaa ei käytetä siihen, mihin se on tarkoitettu. Valmiuspäälliköiden kaksoisrooli Vapepa-koordinaatiosta alueellisesti vastaavina tahoina, mutta myös SPR:n työntekijöinä piirien ohjauksessa nähtiin erityisen hankalana kahdesta näkökulmasta;

1. SPR:n piirien alaisuudessa toimiminen on haastava lähtökohta, sillä verkostossa koetaan, etteivät valmiuspäälliköiden esimiehet vastaa Vapepa-verkoston liittyvästä toiminnasta.
2. Työajankäytön todellisen kohdentumisen seurantaan ei täysin luoteta, ja asiaa kommentoineet henkilöt uskovat aikaa käytettävän muuhun, kuin Vapepa-verkoston koordinaatioon.

Resursseihin liittyvät epäselvyydet linkittyvät vahvasti kokonaiskoordinaatioon liittyvään epätietoisuuteen. Selkeyttämällä kokonaiskoordinaation roolia ja tehtäviä saadaan viestittyä myös resurssien jakautumisesta ja Vapepa-verkoston rahoituksella palkattujen henkilöiden työn tavoitteista.

4.2 Vapepa-verkoston rahoitus

Verkoston toiminnan rahoitusta tunnetaan keskeisten toimijoiden keskuudessa melko vähän. Yleisellä tasolla tiedetään mistä rahoitus koostuu, mutta rahan tarkempaa kohdentumista ei tunneta laajasti.

Epätietoisuus rahankäytöstä hiertää verkoston toimintaa. Rahan toivottaisiin kohdistuvan enemmän kehittämiseen erityisesti aluetasolla, mutta myös valtakunnallisella tasolla. Erityisesti on mainittu koulutusmateriaalien päivitystarpeet sekä tarve varata rahaa myös teknisten järjestelmien (mm. hälytys- ja karttajärjestelmien) kehittämiseksi.

Vapepa-verkoston rahoitukseen liittyvän hallinnon läpinäkyvyys jakaa vastaajien näkemyksiä. Osa kokee, että vuosittaiset läpikäynnit verkoston rahoituksesta ovat selkeitä ja ne avaavat verkoston rahoitusta riittävällä tasolla. Toisaalta monet toimijat kokevat, ettei rahan käytön seuraaminen ole nykyisellä mallilla helppoa ja luvut hukkuvat isoon kokonaisuuteen SPR:n talouden hallinnassa.

5 Johtopäätökset

Vapepa-verkostoon kuuluu hyvin monen alan toimijoita ja järjestöjen erityisosaaminen vaihtelee laidasta laitaan. Alueelliset erot järjestöjen aktiivisuudessa sekä verkoston toimintatavoissa ovat merkittäviä. Tämä asettaa omat haasteensa koordinaatioon ja organisoitumiseen.

Selvityksen aikana havaittiin, että Vapepa-verkoston sisällä on jonkin verran erimielisyyksiä ja jäsenjärjestöjen keskinäistä luottamuspulaa. Näihin asioihin on puututtava, jotta verkoston kehittämistä voidaan jatkaa yhteisymmärryksessä ja avoimin mielin. Verkoston toiminnalle on kuitenkin hyvät edellytykset, sillä toimijoita yhdistää vahva halu auttaa ja paikalliset hälytysryhmät pystyvät toimimaan ketterästi alueelliset erityispiirteet huomioiden. Lisäksi verkoston toiminta näyttäytyy erimielisyyksistä huolimatta jäsenistölle positiivisena.

5.1 Yhteiskunnallinen tehtävä

Selvityksen perusteella Vapepa-verkoston tärkein yhteiskunnallinen tehtävä on **tukea viranomaisia ja edistää yhteiskunnan turvallisuutta**. Vapepa-verkoston paikka osana suomalaisen kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallia on siis selvästi tunnistettu ja verkosto on pystynyt vastaamaan sille tunnistettuun tehtävään. Verkoston odotetaan vastaavan viranomaisten tukipyyntöihin, järjestävän koulutuksia ja harjoituksia ja edistävän yhteistyötä kaikilla kolmella toiminnan tasolla. Viranomaisten kanssa tehtävään yhteistyöhön ollaan tyytyväisiä, mutta yhteistyössä jäsenjärjestöjen kanssa on vielä kehitettävää.

Toiminnan merkityksellisyydestä huolimatta, **Vapepa-verkostoa pidetään kohtuullisen tuntemattomana**. Lisäämällä tietoisuutta Vapepa-verkostosta sekä viranomaisten että kansalaisten keskuudessa voidaan varmistaa verkoston toiminnan jatkuvuus tulevaisuudessa. Erilaiset toimintaympäristön muutokset, kuten ikääntyminen, korostavat tarvetta uusien jäsenten rekrytoinnille.

5.2 Koordinaatorakenne ja verkoston jäsenten roolit

Verkostomainen toimintatapa on Vapepa-verkoston toiminnassa hyvin vakiintunut, **mutta koordinaation tavoitteita tulee selkeyttää**. Koordinaatiotyön ydintarkoitus jää liian hämäräksi nykyisellään ja epäselvyyttä kritisoidaan. Koordinaation näkyväksi osaksi on saatava viestintä ja tiedottaminen kaikilla tasoilla.

Koordinaatiojärjestöjen roolien kirkastamisen lisäksi myös jäsenjärjestöjen rooleja osana Vapepa-verkostoa on tärkeää selkeyttää. Jo aloitettu työ palvelulupausten parissa tukee tätä työtä ja sen eteenpäinviemiseen on tärkeää panostaa. SPR:n rooli kokonaiskoordinaattorina jakaa mielipiteitä ja Vapepa-verkoston muuttaminen omaksi yhdistykseksi on herättänyt keskustelua. Nykyisen koordinaatorakenteen kehittäminen on tästä huolimatta suositeltavaa ja siihen liittyvät ongelmat ja epäselvyydet ovat korjattavissa.

Valtakunnallisen tason yhteistyön organisointia on tarve pohtia uudelleen. Esimerkiksi jäsenjärjestöjen toimialoitettaisen ryhmittelyn avulla sujuvoitetaan keskustoimikunnan työskentelyä ja huomioidaan järjestöjen erilaisuus. Ryhmittelyn avulla voidaan selkeyttää asioiden käsittelyä keskustoimikunnassa, samalla parantaen jäsenjärjestöjen osallistumiskokemusta.

Olemassa olevat osallistumisen väylät ja jäsenjärjestöt eivät kohtaa riittävässä määrin, mikä korostaa jälleen viestinnän tärkeyttä. Jäsenjärjestöissä on halua osallistua enemmän päätöksentekoon. Jatkossa on tärkeää panostaa tiedonkulkuun liittyen osallistumisen mahdollisuuksiin ja päätöksenteon väyliin kaikilla toiminnan tasoilla. Lisäksi yhteisten tilaisuuksien, kuten koulutusten, kokousten ja harjoitusten avulla voidaan parantaa järjestöjen osallistumista.

5.3 Resurssien riittävyys

Avunsaannin näkökulmasta resurssit ovat tällä hetkellä riittävät. Henkilöresurssien riittävyyden varmistaminen tulevaisuudessa tulee vaatimaan verkostolta uudistumiskykyä. Erityisesti nuorten innostamiseen on panostettava, jotta varmistetaan toiminnan jatkuvuus ja vastataan väestön ikääntymisen tuomaan haasteeseen. Nyky-yhteiskunnassa kilpailevia ajanviettotapoja on loputon määrä ja tästä syystä Vapepa-verkoston tulee nostaa profiiliaan tärkeänä ja joustavana porukkana, jossa mukanaolo on merkityksellistä sekä yhteiskunnan että yksilön näkökulmasta.

Vapepa-verkoston rahoitukseen liittyy verkostossa paljon epäselvyyksiä, eikä sitä pidetä yleisesti toimijoiden keskuudessa läpinäkyvänä. Rahankäyttöön ja sen kohdentumiseen liittyvät epäselvyydet hiertävät yhteistyötä laajasti. Lisäksi järjestöjen rahoituksen tulevaisuus mietityttää toimijoita nyt, kun STEA-rahoitusta uudistetaan.

5.4 Suositukset

Selvityksen perusteella Vapepa-verkoston koordinaation kehittämiseksi suositellaan useita toimenpiteitä. Suositukset on listattu alle perusteluineen.

1

Viranomaisten ja kansalaisten tietoisuutta Vapepa-verkostosta tulee lisätä markkinoinnin ja viestinnän keinoin. Markkinoinnin ja viestinnän kehittäminen on välttämätöntä verkoston toiminnan jatkuvuuden takaamiseksi. Vapepa-verkoston markkinoinnille on tunnistettu kaksi kohderyhmää: uudet potentiaaliset jäsenet ja viranomaiset.

2

Kokonaiskoordinaatioon kuuluvat vastuut tulee sanoittaa, jotta koordinaation onnistumista voidaan arvioida. Selvityksen perusteella on suositeltavaa kehittää nykyistä koordinaatorakennetta, jolle on rakennettu hyvä pohja koko Manner-Suomessa.

3

Jäsen- ja koordinaatiojärjestöjen roolit osana verkostoa tulee selkeyttää kaikilla toiminnan tasoilla. Roolien sanoittamisen kautta voidaan tunnistaa ne lisäarvot, joita verkosto pystyy yhteiskunnalle tarjoamaan. Kun jokainen toimija on tunnistanut omat vahvuutensa osana verkostoa, kehittämistyötä voidaan lähestyä toimialakohtaisesti.

4

Osallistumisen mahdollisuuksista ja päätöksenteon väylistä on viestittävä selkeämmin ja järjestelmällisemmin. Tiedonkulku valtakunnalliselta tasolta aina paikalliselle tasolle asti on varmistettava. Lisäksi yhteisten tilaisuuksien, kuten koulutusten, kokousten ja harjoitusten avulla voidaan parantaa järjestöjen osallistumista.

5

Valtakunnallisen tason työskentelyn selkeyttämiseksi jäsenjärjestöt suositellaan jakamaan ryhmiin. Jaottelu järjestöjen toiminnallisuuden perusteella sujuvoittaa keskus-toimikunnan työskentelyä ja mahdollistaa ryhmien erityisosaamisen kehittämisen. Ryhmät pystyvät käsittelemään toimialan tilannetta, kehittämistarpeita ja tulevaisuuden haasteita itsenäisesti, minkä jälkeen näkemykset tuodaan kootusti keskustoimikunnan käsitteilyyn. Ryhmät muodostavat jäsenjärjestöille kanavan osallistumiseen ja vaikuttamiseen.

6

Vapepa-verkoston rahoituksen läpinäkyvyyttä on parannettava ja siihen liittyvään viestintään panostettava. Verkoston toimijoiden suuri määrä lisää viestinnän selkeyden ja toistojen tärkeyttä. Rahan kohdentumisen avaaminen kaikille asiasta kiinnostuneille on erittäin tärkeää, jotta siihen liittyvät epäselvyydet ja väärinkäsitykset voidaan käsitellä.

Vapepa-verkosto on yhteiskunnallisesti merkittävä toimijoiden yhteenliittymä, jolla on oma paikansa osana yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden takaamista. Verkoston toimintaa tulee kehittää, jotta se pystyy vastaamaan yhteiskunnassa vaikuttaviin muutostrendeihin. Toimijoiden roolien selkeytyksen avulla saadaan syötteitä yhteistyön kehittämiseen. Yhdessä verkosto voi parhaiten vastata ja löytää ratkaisuja ajankohtaisiin ilmiöihin.

Nykyinen maailmanpoliittinen tilanne on herättänyt suomalaisissa vahvan auttamishalun ja nostanut tietoisuutta oman varautumisen merkityksestä. Vapepa-verkostolla on nyt otollinen aika markkinoida toimintaansa verkostona, joka tarjoaa merkityksellisen harrastuksen ja väylän muiden auttamiseen.

Liite 1: Kyselyn kysymykset

Vapepa-selvitys

Selvityksessä keskitytään tarkastelemaan Vapepa-verkoston rakennetta ja yhteistyön organisointia. Selvityksessä ei keskitytä operatiiviseen toimintaan. Tavoitteena on kerätä tietoa verkoston toiminnan kehittämiseksi.

Määritelmät

Vapepa-verkosto:

Vapepa-verkosto on yli 50 järjestön ja yhteistyötahon muodostama vapaaehtoisten auttajien verkosto. Verkostossa on mukana muun muassa jäsenjärjestöjä pelastustoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon ja maanpuolustuksen toimialoilta sekä toiminnan kannalta keskeisiä viranomaisia ja toimintaa tukevia tahoja.

Jäsenjärjestö:

Jäsenjärjestöt ovat Vapepan toimintaan ilmoittautuneita järjestöjä. Toimintaan voi tulla mukaan joku, joka haluaa auttaa muita käytännönläheisellä tavalla. Toiminnassa on mukana muun muassa järjestöjä pelastustoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon ja maanpuolustuksen toimialoilta.

Viranomainen:

Viranomaiset hyödyntävät Vapepa-verkostoa hätätilanteissa tai kun apuun tarvitaan suuri joukko ihmisiä.

Toimintaa tukeva taho:

Ei operatiiviseen toimintaan osallistuva, toimintaa tukeva yhteistyötaho.

Taustoittavat kysymykset / Perustiedot

1. a) Mitä tahoa edustat?

- Viranomainen
- Vapepan jäsenjärjestö
- Toimintaa tukeva taho

b) Mitä viranomaistahoa edustat? *(jos valittu vaihtoehto viranomainen)*

- Pelastusviranomainen
- Poliisiviranomainen
- Sosiaali- ja terveystieteiden viranomainen
- Rajavartiolaitosviranomainen
- Jokin muu, mikä

b) Mitä järjestöä ensisijaisesti edustat? *(jos valittu vaihtoehto Vapepan jäsenjärjestö)*

b) Mitä tahoa ensisijaisesti edustat? *(jos valittu vaihtoehto toimintaa tukeva taho)*

2. a) Millä tasolla toimit pääasiallisesti?

- Valtakunnallinen
- Alueellinen/Piiritaso
- Paikallinen

b) Minkä maakunnan/maakuntien alueella toimit?

(ei kysytä, jos vastasi valtakunnallinen edelliseen)

3. Oletko itse ollut tekemisissä Vapepa-toiminnan kanssa (hälytykset, harjoitukset, koulutus, tiedotus, suunnittelu tms.)?

- Usein
- Silloin tällöin
- Harvoin
- Vain välillisesti
- En lainkaan

4. Kuinka hyvin tunnet Vapepa-verkoston toimintaa?

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Kohtalaisesti
- Melko huonosti
- En lainkaan

TEEMA 1: Yhteiskunnallinen tehtävä

Teeman avulla on tarkoitus selvittää keskeisten verkostossa mukana olevien toimijoiden näkemyksiä Vapepa-verkoston roolista ja yhteiskunnallisesta tehtävästä. Lisäksi teeman kysymysten avulla arvioidaan, miten hyvin Vapepa-verkosto on onnistunut täyttämään tehtävänsä ja toimijoiden odotukset.

5. Mitkä ovat mielestäsi Vapepa-verkoston tärkeimmät tehtävät?

- a. Arvioi asteikolla 1–5 seuraavien tehtävien tärkeyttä osana Vapepa-verkoston toimintaa ja tarkoitusta
 - Verkoston auttamisvalmiuden kanavoiminen viranomaisten tueksi
 - Verkoston yhteisen koulutusjärjestelmän yhteensovittaminen ja ylläpito tukien vapaaehtoisten kykyä toimia hälytystehtävissä
 - Toiminnasta viestiminen ja tiedottaminen paikallisesti ja valtakunnallisesti
 - Varautuminen erilaisiin häiriötilanteisiin
 - Yleisen turvallisuuden tunteen lisääminen
 - Yhteistyö
 - Mielekkään toiminnan tarjoaminen
- b. Tuleeko mieleesi jokin muu Vapepa-verkoston tärkeä tehtävä? Jos, niin mikä?

6. Kuinka merkityksellistä Vapepa-verkoston toiminta on mielestäsi yhteiskunnallisesta näkökulmasta? Kerro myös miksi.

- Erittäin merkityksellistä
- Merkityksellistä
- Melko merkityksellistä
- Vain vähän merkityksellistä
- Merkityksetöntä

7. Miten Vapepa-verkostoa tulisi kehittää, jotta se onnistuisi tehtävissään paremmin?

Vastaukset avoimeen kenttään

8. Onko verkosto pystynyt vastaamaan odotuksiisi?
- Kyllä → Miten?
 - Ei → Jos ei, miksi ja mihin liittyen?
9. Kuinka tyytyväinen olet asteikolla 1–5 Vapepa-verkoston toimintaan yleisellä tasolla?

TEEMA 2: Koordinaatio, päätöksenteko & osallistuminen

Teeman kysymysten avulla selvitetään Vapepa-verkoston toiminnan selkeyttä ja tarkoituksenmukaisuutta johtamisen ja päätöksenteon näkökulmasta. Lisäksi keskitytään osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksiin jäsenjärjestöjen näkökulmasta.

10. Onko nykyisen koordinaatorakenteen toiminta ja työnjako (keskustoimikunta, maakuntatoimikunnat, paikallistoimikunnat) mielestäsi selkeä?
- Kyllä
 - Ei → Jos ei, miksi?
11. Miten Vapepa-verkoston nykyinen koordinaatorakenne (keskustoimikunta, maakuntatoimikunnat, paikallistoimikunnat) mielestäsi toimii yhteistyön näkökulmasta?
- Erittäin hyvin
 - Hyvin
 - Kohtalaisesti
 - Huonosti
 - Erittäin huonosti
12. Miten Vapepa-verkoston koordinaatio tulisi mielestäsi järjestää, jotta se olisi tehokasta ja sujuvaa?
Vastaukset avoimeen kenttään
13. a) Kuinka hyvin Vapepa-verkoston sisäinen viestintä toimii?
- Erittäin hyvin
 - Hyvin
 - Kohtalaisesti
 - Huonosti
 - Erittäin huonosti
 - En osaa sanoa

b) Kuinka hyvin Vapepa-verkoston ulkoinen viestintä toimii?

- Erittäin hyvin
- Hyvin
- Kohtalaisesti
- Huonosti
- Erittäin huonosti
- En osaa sanoa

14. Onko Vapepa-verkoston toiminnassa huomioitu jäsenjärjestöjen erilaisuus riittävällä tasolla?

- Kyllä
- Ei → Miten se näkyy toiminnassa?

15. Miten järjestöjen erilaisuus tulisi huomioida toiminnan organisoinnissa?

Vastaukset avoimeen kenttään

16. Koetko, että järjestöt pääsevät osallistumaan verkoston toimintaan riittävästi?

- Kyllä
- Ei → Miten osallistumista voitaisiin parantaa?

17. Arvioi tyytyväisyyttäsi seuraaviin osa-alueisiin asteikolla 1–5

- Verkoston toimintavalmius
- Jäsenjärjestöjen osaamisen hyödyntäminen
- Hallinnollisten asioiden hoito
- Päätöksenteon demokraattisuus
- Talouden läpinäkyvyys
- Viestintä ja tiedottaminen

18. Ovatko keskustoimikunnan rooli ja tehtävät mielestäsi selkeitä?

- Kyllä
- Ei → Jos ei, miten se ilmenee?

19. Ovatko koordinaatiojärjestöjen rooli ja tehtävät mielestäsi selkeitä?

- Kyllä
- Ei → Jos ei, miten se ilmenee?

20. Onko oman järjestösi rooli osana Vapepa-verkostoa mielestäsi selkeä?
(kysyttiin kaikilta muilta paitsi viranomaisilta)

- Kyllä
- Ei → Miten se ilmenee?

TEEMA 3: Resurssit

Teeman kysymysten avulla tarkastellaan resurssien ja rahoituksen riittävyyttä ja kohdentumista suhteessa verkoston tunnistamiin tarpeisiin ja verkoston toiminnan tavoitteisiin.

21. Onko Vapepa-verkoston liittyvää toimintaa resursoitu organisaatiossasi jotenkin?
(kysyttiin vain viranomaisilta)

- Kyllä → Miten?
- Ei

22. Onko Vapepa-verkoston resursointi mielestänne riittävää ja tarkoituksenmukaista?
(kysyttiin vain viranomaisilta)

- Kyllä
- Ei → Miksi?

23. Onko jokin Vapepa-verkoston toimintaan liittyvä tehtävä jäänyt järjestössänne toteuttamatta rahoituksen puutteen tai resurssien riittämättömyyden vuoksi?
(kysyttiin kaikilta muilta paitsi viranomaisilta)

- Ei
- Kyllä → Jos kyllä, niin mikä?
- En osaa sanoa

24. Kuinka paljon resursseja käytätte Vapepa-verkoston osana tehtävään toimintaan?
(kysyttiin kaikilta muilta paitsi viranomaisilta)

- Erittäin paljon
- Paljon
- Kohtalaisesti
- Melko vähän
- Emme resursoi

25. Näkyykö osallistuminen Vapepa-verkoston budjetoinnissanne jotenkin?
(kysyttiin kaikilta muilta paitsi viranomaisilta)

- Kyllä → Miten?

- Ei

26. Onko Vapepa-verkoston rahoitukseen liittyvä hallinto mielestäsi läpinäkyvää?
(kysyttiin kaikilta muilta paitsi viranomaisilta)

- Kyllä
- Ei → Jos ei, miten se ilmenee?

27. Oletko SPR:n piirin valmiuspäällikkö, koordinaatiojärjestön edustaja tai keskustoimikunnan jäsen?

- Kyllä
- En

28. Mitä tehtäviä ja toimintoja nykyisellä tasolla oleva rahoitus kattaa?
(kysyttiin vain SPR:n piirien valmiuspäälliköiltä, koordinaatiojärjestöjen edustajilta sekä keskustoimikunnan jäseniltä)

Vastaukset avoimeen kenttään

29. Kohdentuuko rahoitus mielestäsi tarkoituksenmukaisesti?

Vastaukset avoimeen kenttään

30. Onko nykyinen rahoituksen taso riittävä suhteessa verkoston tavoitteisiin?

- Kyllä
- Ei → Mitä tulisi muuttaa?

Liite 2: Haastattelukysymykset

Vapepa-selvitys

Selvityksessä keskitytään tarkastelemaan Vapepa-verkoston rakennetta ja yhteistyön organisointia. Tavoitteena on kerätä tietoa verkoston toiminnan kehittämiseksi.

Haastatteluaineisto käsitellään anonyymisti.

Määritelmät

Vapepa-verkosto:

Vapepa-verkosto on yli 50 järjestön ja yhteistyötahon muodostama vapaaehtoisten auttajien verkosto. Verkostossa on mukana muun muassa jäsenjärjestöjä pelastustoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon ja maanpuolustuksen toimialoilta sekä toiminnan kannalta keskeisiä viranomaisia ja toimintaa tukevia tahoja.

Jäsenjärjestö:

Jäsenjärjestöt ovat Vapepan toimintaan ilmoittautuneita järjestöjä. Toimintaan voi tulla mukaan jokin, joka haluaa auttaa muita käytännönläheisellä tavalla. Toiminnassa on mukana muun muassa järjestöjä pelastustoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon ja maanpuolustuksen toimialoilta.

Viranomainen:

Viranomaiset hyödyntävät Vapepa-verkostoa hätätilanteissa tai kun apuun tarvitaan suuri joukko ihmisiä.

Toimintaa tukeva taho:

Ei operatiiviseen toimintaan osallistuva, toimintaa tukeva yhteistyötaho.

Teema 1: Yhteiskunnallinen tehtävä

Teeman avulla on tarkoitus selvittää keskeisten verkostossa mukana olevien toimijoiden näkemyksiä Vapepa-verkoston roolista ja yhteiskunnallisesta tehtävästä.

1. Kerro lyhyesti itsestäsi ja toimenkuvastasi osana Vapepa-verkostoa.
2. Kuinka merkityksellistä Vapepa-verkoston toiminta on mielestäsi yhteiskunnallisesta näkökulmasta?
 - Miksi?
3. Millaisia odotuksia Vapepa-verkoston toimintaan liittyy?
 - Miten hyvin verkosto on onnistunut täyttämään kyseiset odotukset?
4. Mitkä toimintaympäristön muutokset vaikuttavat Vapepa-verkoston toimintaan?
 - Miksi ja miten?

Teema 2: Koordinaatio, päätöksenteko & osallistuminen

Teeman kysymysten avulla selvitetään Vapepa-verkoston toiminnan selkeyttä ja osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia.

5. Ovatko toimijoiden osallistumisen ja päätöksenteon väylät yhdenmukaisia ja selkeitä?
 - Miten se ilmenee?
6. Miten Vapepa-verkoston koordinaatio tulisi järjestää, jotta verkoston toiminta olisi mahdollisimman sujuvaa?
7. Miten järjestöjen erilaisuus tulisi huomioida toiminnan organisoinnissa?
 - Miksi?
8. Miten hyvin yhteistyö Vapepa-verkostossa toimii:
 - jäsenjärjestöjen
 - viranomaisten
 - toimintaa tukevien tahojen kanssa?

Teema 3: Resurssit

Teeman kysymysten avulla tarkastellaan resurssien riittävyyttä ja kohdentumista suhteessa verkoston toiminnan tavoitteisiin.

9. Ovatko Vapepa-verkoston resurssit mielestäsi riittävät suhteessa verkoston tehtäviin?
 - Miksi ja miten se ilmenee?
10. Miten hyvin tunnet Vapepa-verkoston rahoitusta?
Vapepa-verkoston rahoituksella tarkoitetaan tässä yhteydessä STEA- ja SPR -rahoitusta (kokonaiskoordinaatio).
11. Kohdentuuko rahoitus tällä hetkellä mielestäsi tarkoituksenmukaisesti?
 - Miksi?
12. Miten Vapepa-verkoston toimintaa tulisi kehittää tulevaisuudessa?

Liite 3: Lista haastatelluista tahoista

Koordinaatiojärjestöt

Suomen Lentopelastusseura	Kyösti Vesterinen
Suomen Meripelastusseura	Esa Hirvonen
Suomen Punainen Risti	Marja Lehtimäki ja Aki Pihlaja

SPR:n valmiuspäälliköt

SPR Lapin piiri	Annikki von Pandy
SPR Turunmaan piiri	Annalena Sjöblom

Jäsenjärjestöt

Maanpuolustuskoulutus MPK	Satu Virtanen
MIELI Suomen Mielenterveys ry	Sinikka Kaakkuriniemi
Sukeltajaliitto ry	Ari-Pekka Arponen
Suomen Kylät ry	Pekka Rintala
Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö	Kaisa Eskelinen
Suomen Pelastuskoiraliitto ry	Mika Soininen

Viranomaiset

Etelä-Savon pelastuslaitos	Seppo Lokka
Pohjanmaan poliisilaitos	Pauli Latvanen
Porin perusturva	Piia Pihlajamäki
Sisäministeriö	Alpo Nikula

